

Гуков В.С. Перші відомості про поширення *Xylaria vasconica* J. Fourn. Et M. Stadler в Україні // Матеріали XII Міжнародної наукової конференції молодих науковців «Біологія: від молекули до біосфери» (29 листопада – 1 грудня 2017 р., м. Харків), 2017. – Харків: ФОП Шаповалова Т.М., 2017. – С. 158-159.

ПЕРШІ ВІДОМОСТІ ПРО ПОШИРЕННЯ *XYLARIA VASCONICA* J. FOURN. ET M. STADLER В УКРАЇНІ

Гуков В. С.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, біологічний факультет,
кафедра мікології та фітоімунології, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: guckov.vitaliy@gmail.com

Ключові слова: *Xylaria hypoxylon*-комплекс, ревізія, види-двійники, розпізнавання

Xylaria Hill ex Schrank це великий і дуже поліморфний рід строматичних піреноміцетів з родини Xylariaceae (Xylariales, Sordariomycetes, Ascomycota). У складі цього роду було описано понад 700 видів, але більш як половина з них є видами-примарами: вони були описані у XIX – початку XX ст., представлені поодинокими знахідками і їх сучасний статус є нез'ясованим. В наш час рід активно ревізується і статус близько 300 видів вже підтверджений (Кірк та ін., 2008). Попри те, у цьому роді продовжують знаходити та описувати нові для науки види.

Переважна більшість видів роду *Xylaria* розвивається на деревині листяних порід, завдяки чому протягом тривалого часу їх вважали ксилосапротрофами. Але зараз доведено, що вони починають розвиток ще в живих рослинах, як ендотрофи.

Тип роду – *X. hypoxylon* (L.: Fr.) Grev. був описаний як *Clavaria hypoxylon* L. ще у 1745 р. К. Лінеєм і перенесений до роду *Xylaria* у 1824 р. Р. Гревіллом. Це один з найбільш поширених строматичних дереворуйнівних аскових грибів, який дуже часто трапляється у списках видів різних континентів та кліматичних зон, починаючи з кінця XVIII ст. Традиційно його визначення проводили неозброєним оком за характерними макроморфологічними ознаками.

Станом на цей час встановлено, що це не один, а ціла група видів-двійників, так званий *X. hypoxylon*-комплекс. По мірі збільшення доступності молекулярно-генетичних методів аналізу у мікологічних дослідженнях, цей великий формальний вид почали дробити на декілька дрібних. Одним з таких видів є *Xylaria vasconica* J. Fourn. & M. Stadler. Він був описаний у 2010 р. і дотепер знайдений у південно-західній Франції, на сході США та в республіці Бангладеш (Фурньє, Штадлер, 2010, 2014; Джахан, Ахмед, 2016).

Xylaria vasconica має просту, нерозгалужену, зовні чорну строму, загальною висотою 50-110 мм. Нижня частина строми зазвичай є стерильною та утворює ніжку. У центральній частині строми утворюються перитеції з асками. Закінчується строма загостреною стерильною верхівкою. Перитеції напівзанурені в строму, сферичні, 400-600 мкм діаметром. Остіоли чорні конічно-сосковидні 60-80 мкм в діаметрі. Сумки циліндричні 8-спорові загальною довжиною 120-170 мкм, спороносна частина 80-100 × 5,5-7 мкм. Аскоспори еліпсоїдно-нерівнобічні з заокругленими кінцями, темно-оливкові до темно-коричневих, 11-13,5 × 4,5-6,8 мкм.

Морфологічно *X. vasconica* є близькою до *X. hypoxylon sensu strictu*. Але у *X. hypoxylon* анаморфне спороношення утворюється з весни до пізньої осені і може співіснувати з телеоморфою, а у *X. vasconica* конідії утворюються протягом короткого часу – до початку літа. Обидва види мають струнку строму із загостреними стерильними верхівками, але строма *X. vasconica* циліндрична, ніколи не сплюснута, має характерні зморшки і повздовжні борозни, що відсутні у *X. hypoxylon*. Певною мірою ці види можна розрізнити за діапазоном варіювання розмірів аскоспор.

Перший зразок, ідентифікований як *X. vasconica*, було зібрано нами у жовтні 2016 р. на території Національного природного парку «Дністровський каньйон», на мертвій деревині *Carpinus betulus* L. у кленово-грабовому лісі в долині річки Поросячки (48°47'11.1"пн.ш.,

25°36'35.7"сх.д.). Нещодавно ми провели ревізію невизначених зразків з *X. huroxylon*-комплексу, які зберігаються у науковому мікологічному гербарії CWU Мус, завдяки чому вдалося виявити ще 4 зразки *X. vasconica*. Усі вони були зібрані у вересні 2013 р. на території Угольсько-Широколужанського відділення Карпатського біосферного заповідника, на деревині *Fagus sylvatica* L. у буковому пралісі.

Ми можемо припустити, що *X. vasconica* є досить поширеним та космополітним видом. Мала кількість знахідок цього виду в світі може бути обумовлена тим, що його описали менше 10 років тому, а представників *X. huroxylon*-комплексу традиційно продовжують називати *X. huroxylon* без детального дослідження зразків.

Summary. The records of *Xylaria vasconica* J. Fourn. & M. Stadler in the National Nature park "Dnistrovs'kyi Canyon" (Dniester Canyon) and Carpathian Biosphere reserve is reported. This species, described as new for science in 2010, is registered in the Ukraine territory for the first time. The recognition criteria for *X. vasconica* and *X. huroxylon* are indicated.

Роботу виконано під керівництвом к.б.н., О.Ю. Акулова